

Pilaitėje Laisvės gynėją primins lenta ir skulptūra

„Pilaitės bendruomenės“ aktyvistams mintis įamžinti Pilaitėje gyvenusio Laisvės gynėjo Antano Sakalausko, kuriam Sausio 13-osios naktį buvo lemta atsidurti po rusų okupantų tanko vikšrais, bet išlikti gyvam, atminimą kilo netikėtai. Prieš du metus šio naujausio sostinės daugiabučių namų rajone Martyno Mažvydo progimnazijos kieme buvo atidengta skulptūra pirmajam lietuviškos knygos autoriui. Ta proga pirmą kartą Pilaitės istorijoje į vieną vietą buvo sukviestos čia veikiančios visuomeninės organizacijos. Aktyviausius ir pasižymėjusius jų narius Vietos valdžia apdovanojo garbės raštais. Tarp tokių buvo Antanas Sakalauskas – v. o. „Pilaitės bendruomenės“ narys, bet jau po mirties. Mirė po sunkios ligos eidamas 58-uosius metus. Nuo jo mirties buvo praėjęs mėnuo. Tą patį vakarą jam skirtas Garbės raštas šios bendruomenės narių buvo perduotas jo žmonai Vandai Sakalauskienei. Jiems ir kilo noras šalia namo Įsruties g. Nr. 8, kuriame Antanas Sakalauskas gyveno, esantį skverelį apsodinti medeliais, o tarp jų šiam Laisvės gynėjui atminti pastatyti medinį suolelį. Klevelis buvo pasodintas minint šio Laisvės gynėjo pirmąsias mirties metines 2011-aisiais. Šiais metais minint antrąsias jo mirties metines, vietoje suolelio atsirado tautodailininko Prano Petronio skulptūra, o ant namo, kuriame gyveno, atidengta architekto Algirdo Marcinkevičiaus suprojektuota atminimo lenta. Bet visa tai ne vienos „Pilaitės bendruomenės“ pastangų ir geros valios rezultatas.

Pradėjus su atitinkamomis instancijomis derinti Antano Sakalausko atminimo įamžinimo klausimus, nelabai tiko siūloma vieta. Norėta, kad ji būtų erdvesnė, o ne kelių kvadratinių metrų skverelis, besiribojantis su priešais esančiu požeminiu garažu. Pasiūlyta pasiieškoti erdvesnės laisvos valstybinės žemės. Bet tokios nesurasta. Teko sugrįžti prie Laisvės gynėjų įamžinimo

praktikos – atminimo lentų, kurios jau kabo kaimyniniame Karoliniškių rajone ant daugiabučių namų, kuriuose jie gyveno, sienų. Bet noras medeliais ir krūmais apšodinti skverelį greta Antano Sakalausko gyvenamosios vietos neatslūgo. Siekta, kad skverelis pasidarytų gyvensnis ir tvarkingesnis. Sužinojus, kad po audros išvirto Pilaitės apylinkėse lietuvių laisvės kovų istorinius laikus menantis Bieliūnų ažuolas, prie kurio rinkdavosi 1831-1832 metų sukilėliai ir ant kurio jie būdavo kariami, pasiryžta neleisti tokiam istoriniam reliktui ten sutrūnyti. Ta proga kreiptasi į specialistus, vykta į šio ažuolo buvimo vietą išsiaiškinti jo tinkamumo skulptūrai padaryti būklės. Užmanyta skverelyje prie namo, kuriame Antanas Sakalauskas gyveno, pastatyti iš šio ažuolo dalies koplytstulpį, prie kurio galėtų pilaitiškiai burtis bendroms pilietiškumo pamokoms. Juolab, kad Pilaitėje tokiam tikslui tinkamos vietos kaip ir nėra. Be to, čia pasigendama ir skulptūrų. Aleksandro Tarabildos knygnešiams skirtas koplytstulpis stovi prie Martyno Mažvydo progimnazijos, o šios įstaigos uždaramo kiemelyje Romano Kazlauskio skulptūrėlė Martynui Mažvydui iš vis nesimato. Pastangos istorinį Bieliūnų ažuolą panaudoti skulptūrai nedavė rezultatų – žalios šviesos neuždegė Valstybinės saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos. Betgi šiai idėjai neleido numirti „Pilaitės bendruomenės“ nario Antano Stackevičiaus pastangos. Jis prikalbino tautodailininką Praną Petronį, kuris, beje 1991 metais per naktį išskaptavo medinį kryžių Sausio 13-osios aukoms Antakalnio kapinėse, padaryti medinę skulptūrą ir Antanui Sakalauskui. Šiuo tikslu panaudotas Aukštaitijoje Želvos girioje augęs ažuolas. Kitas kliuvinys buvo materialios lėšos. „Pilaitės bendruomenės“ lėšų nei atminimo lentai, nei medinei skulptūrai nebūtų užtekę. Čia pagelbėjo buvęs Antano Sakalausko kolegos. Tai UAB „EIT Sprendimai“, kuriam vadovauja Daiva Šmakovienė. Šio renginio koncertinei programai ir pabendravimui prie vaišių stalo aktų salę maloniai užleido Pilaitės gimnazijos direktorius Zotikas Popovas, prie šios šventės vaišių stalo prisidėjo ir Pilaitės bendruomenės centras „Mažoji Lietuva“, o Pilaitės parapijos šv. Juozapo bažnyčioje atlaikytos Antanui Sakalauskui skirtos šventos mišios.

Prieš atidengiant ir atidengus Laisvę gynėjui Antanui Sakalauskui atminimo lentą ir skulptūrą ilgai nekalbėta ir netuščiožodžiauta. Šio ceremonialo vedėja Dalia Tarailienė aplink skverelį išsibarsčiusius jo dalyvius būrė vienon vieton pasitelkusi liaudies dainą „Už aukštųjų kalvelių“. Po šios dainos šv. Juozapo bažnyčios klebonas Valdas Girdžiušas pašventino ir atminimo lentą, kurią buvo patikėta atidengti Loretai Loreta Tručiliauskaitei-Šlekienei, kuri buvo prispausta to paties okupantų tanko kaip jau amžinos atminties Loreta Asinavičiūtė ir Antanas Sakalauskas, o skulptūrą atidengti teko pačiam jos autoriui Pranui Petroniui:

*

*

Po to žodis buvo suteiktas Vaclovui Kniežai – Antano Sakalausko dėdei iš mamos pusės. Jis priminė svarbiausius Antano Sakalausko gyvenimo faktus, nepamiršdamas pažymėti, kad sūnėnas buvo ne tik visos giminės siela, bet ir labai kuklus, nereikalaujantis išskirtinio dėmesio savo asmeniui, kuris augindamas didelę šeimą nesigviežė iš šalies ir materialios pagalbos – duoną pelnė savo kruopščiu darbu:

Daugeliui iš laidų apie sveikatą pažįstama gydytoja Irena Pivoriūnienė pasidalino įspūdžiais apie Antaną Sakalauską, kai jis ištrauktas iš po tanko buvo atvežtas į ligoninę. Prisiminė, koks jis buvo negeras ligonis, nes slėpė tikrąją savo sveikatos būklę, norėdamas kuo daugiau papasakoti žurnalistams apie tą kruvinąją Sausio 13-osios naktį. Ji apgailestavo, kad Antanas sirgdamas

nepagydoma liga (kuri, beje, ilgai nebuvo tiksliai diagnozuota), nesulaukė deramo medikų dėmesio palengvinant jos sukeltas kančias:

Vilniaus savivaldybės Tarybos narė Violeta Padolskaitė, kuri nebe pirmą kartą svečiuojasi Pilaitėje, pasidžiaugė prasmingais „Pilaitės bendruomenės“, įamžinant laisvės gynėjus, darbais. Greta pagarsino ir muzikinės grupės „El fuego“, kuriame dainuoja vienas iš Antano Sakalausko sūnų – Jonas, populiarumą: jos močiutė, švęsdama savo 92-ties metų sukaktį, užsisakė būtent šios grupės dainos:

Pilaitės seniūnas Albinas Šniras, ne kartą yra diskutavęs su Antanas Sakalausku dabartinės politikos klausimais, pastebėjo, kad šis žmogus priskirtinas prie tų lietuvių, kurie pačiomis sunkiausiomis Lietuvai akimirkomis suranda jėgų nepalūžti, susitelkti ir pasiekti savo:

Dalia Tarailienė vieną poeto Algimanto Baltakio eilėraščių adresavo Antano Sakalausko žmonai Vandai, su kuria jis susilaukė penkių vaikų. Eilėraštyje kaip didžiausias prašymas buvo prašymas išlieti tikrą ašarą, kuri būtų pačia didžiausia dovana jos prašančiam. Klausantis šių eilių, tikros ašaros riedėjo ne tik iš žmonos ir kitų atėjusių pagerbti Antaną Sakalauską akių, jos pradėjo riedėti ir iš tik prieš pat renginį išsigiedrijusio, nors nuo pat ryto pylė kaip iš kibiro, dangaus:

Tai buvo ženklas pereiti prie kitos šio ceremoninio dalies – persikelti į Pilaitės gimnazijos aktų salę, kurioje buvo numatyta Antano Sakalausko sūnaus Jono (vokalinės grupės „El Fuego“ dainininko ir kompozitoriaus) koncertinė programa ir vaišės. Prieš prasidedant koncertui, šios gimnazijos direktorius Zotikas Popovas pasidžiaugė, kad Pilaitė turi tikrą gyvą gyventojų

bendruomenę, bet labai apgailestavo, kad tokiame renginyje, kaip šis, is pasigedo jaunų veidų, ir, jo manymu, tai labai negerai.

Koncertinė programa buvo labai gyva ir įvairi. Ji prasidėjo nuo visų atliekamos Tautiškos giesmės. Po jos sekė Vandos Sakalauskienės, bardų tradicijos puoselėtojos, dainos, kurias ji atliko skambinant pianinu sūnui Jonui:

Vėliau skambėjo tik Jono Sakalausko atliekamos liaudies dainos, arijos iš Lietuvos operų repertuaro. Skambėjo ir ištrauka iš Justinos Marcinkevičiaus dramos „Mindaugas“, kurioje Dausprungo ir Mindaugo dialogą atliko vienas ir tas pats aktorius – Jonas Sakalauskas, įtraukdamas ir susirinkusius salėje drauge su juo kartoti žodį: „Lietuva“:

Prie arbatos buvo galima padiskutuoti pačiais įvairiausiai klausimais iki 19 valandos, iki Antanui Sakalauskui skirtų šv. Mišių:

* *

*

*

Parengė Angelė Šarlauskienė